

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา เรื่อง “การวิเคราะห์การบริหารจัดการของสำนักงานเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ตามแนวทางทศพิธราชธรรม” ผู้ศึกษาได้ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาครั้งนี้ เช่น นำมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดแบบสอบถาม รวมทั้งเสนอแนวทางการเสริมสร้างการบริหารจัดการ เป็นต้น สำหรับการจัดแบ่งหรือกำหนดหัวข้อของบทที่ 2 นี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดหัวข้อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และขอบเขตการวิจัย โดยครอบคลุมหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการตามแนวทาง

ทศพิธราชธรรม

3. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหา และแนวทางการเสริมสร้างการบริหารจัดการของสำนักงานเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

4. แนวคิดเกี่ยวกับ ความเป็นมา โครงสร้างอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

ความหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการ เป็นการผสมผสานระหว่างคำว่า “การบริหาร” (administration) และ “การจัดการ” (management) สำหรับคำว่า “การบริหาร” มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน “administatrae” หมายถึง ช่วยเหลือ (assist) หรือ อำนวยการ (direct) การบริหารหลาย ๆ ความหมายอาจสัมพันธ์ใกล้เคียงกับคำว่า “minister” หมายถึง การรับใช้ หรือผู้รับใช้ ความหมายดั้งเดิมของคำว่า administer อาจกล่าวโดยย่อ ๆ ว่าเป็นการติดตามดูแลสิ่งต่าง ๆ และคำจำกัดความง่าย ๆ ที่ทันสมัยคือ “การทำงานให้สำเร็จ” สำหรับ “การจัดการ” มักนิยมใช้ในแวดวงธุรกิจเอกชน ซึ่งมุ่งแสวงหากำไร เป็นเป้าหมายหลัก ส่วนผลที่พึงตกแก่สาธารณะ (public) ถือเป็นเพียงเป้าหมายรองหรือผลพลอยได้ อย่างไรก็ตามการบริหารภาครัฐในระยะต่อมา ก็เกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจมากขึ้น อาทิ การให้บริษัทธุรกิจเอกชนเข้ามารับสัมปทานภาครัฐในเชิงธุรกิจ เช่น การให้สัมปทาน

โทรศัพท์ การสื่อสารต่าง ๆ และภาคธุรกิจเอกชนก็ได้เข้าไปรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นในลักษณะ การคืนกำไรแก่สังคม เป็นต้น (พีระศิลป์ คำนวณศิลป์ 2541: 18-19)

นอกจากนี้ เป็นการทบทวนวรรณกรรมหรือแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ โดยเริ่มจากการนำผลงานที่เป็นความหมายของการบริหารจัดการของนักวิชาการไทยเรียงตั้งแต่ปี เก่าสุด จนถึง ปีใหม่สุด จากนั้น จึงตามด้วยผลงานของนักวิชาการต่างประเทศจากปีเก่าสุด จนถึง ปี ใหม่สุด

ธงชัย สันติวงษ์ ในปี พ.ศ. 2543 (อ้างถึงในบทความเรื่อง “การวิเคราะห์เปรียบเทียบ ความหมายของการบริหารการจัดการ การบริหารการพัฒนา และการบริหารจัดการ” วิรัช วิรัชนิภา วรธรรม, www.wiruch.com ค้นคืนวันที่ 25 มิถุนายน 2550) กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน คือ

1. ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของ บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์กร

2. ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบ ทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กร และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

3. ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2545) เรื่อง “การบริหารจัดการ” ค้นคืนวันที่ 26 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.wiruch.com> ได้อธิบายไว้ว่า การบริหารจัดการในฐานะที่เป็นกระบวนการ หรือ กระบวนการบริหารจัดการ เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น โปสคอร็บ (POSDCoRB) เกิดจากแนวคิด ของ ลูเทอร์ กุลลิก (Luther Gulick) และ ลินคอลล เออร์วิก (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอน การบริหารจัดการ 7 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การ จัดการคน (Staffing) การอำนวยความสะดวก (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) ขณะที่กระบวนการบริหารจัดการตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การบังคับการ (Commanding) การประสานงาน (Coordinating) และการควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค (POCCCC)

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548) เรื่อง “การวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของการบริหาร จัดการ การบริหารการพัฒนาและการบริหารจัดการ” ค้นคืนวันที่ 27 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.wiruch.com> ได้อธิบายไว้ว่า การบริหารจัดการ การบริหารการพัฒนา (development administration) แม้กระทั่ง การบริหารการบริการ (service administration) แต่ละคำมี

ความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ หนึ่ง ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ ข้าราชการของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ สอง มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating) และ สาม มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่อง การนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้ง การพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2549) เรื่อง “แนวคิดความหมายและความสำคัญของการบริหารการพัฒนา” ค้นคืนวันที่ 27 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.wiruchcom> ได้อธิบายไว้ว่าความหมายของคำว่า การบริหารจัดการ และคำอื่นที่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน เช่น การบริหารการพัฒนา ไว้ว่า แนวทางหรือวิธีการบริหารของหน่วยงานภาครัฐมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามยุคสมัย และเกิดจากปัจจัยภายนอกและภายในประเทศ ปัจจัยภายนอก เช่น กระแสโลกหรืออิทธิพลของประเทศมหาอำนาจที่แพร่กระจายหรือส่งออกแนวทางหรือวิธีการบริหารงาน โดยส่วนหนึ่งเข้ามาทางวิชาการหรือตำราหนังสือที่นักวิชาการได้รับอิทธิพลหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศ ส่วนปัจจัยภายใน เช่น หัวหน้ารัฐบาลได้ให้ความสำคัญหรือยึดถือแนวทางหรือวิธีการใด ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ในสมัยที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ได้นำคำว่า “การบริหารจัดการ” มาใช้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

แนวทางหรือวิธีการบริหารงานที่หน่วยงานภาครัฐนำมาใช้นั้น มีวิวัฒนาการพอสรุปได้ว่า ก่อนที่จะใช้คำว่า การบริหารการพัฒนา (development administration) มีคำหลายคำที่รัฐบาลได้นำมาใช้ เช่น การบริหารราชการแผ่นดินหรือการบริหารภาครัฐ (public administration) การบริหาร (administration) การพัฒนา (development) การพัฒนาชุมชน (community development) การพัฒนาชนบท (rural development) จากนั้นจึงมาใช้คำว่า การบริหารการพัฒนา (development administration) และยังใช้คำอื่น เป็นต้นว่า การพัฒนาแบบยั่งยืน (sustainable development) การพัฒนาแบบพอเพียง (sufficient development) การพัฒนาแนวพุทธ (Buddhistic development) การ

บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (good governance) การจัดการ (management) การบริหารและการจัดการ (administration and management) ล่าสุด รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้นำคำว่า การบริหารจัดการ (management administration) มาใช้อย่างแพร่หลาย และในอนาคต อาจเกิดคำว่า การบริหารการบริการ (service administration) ขึ้นมาอีก

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550) เรื่อง “การวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของการบริหารจัดการ การบริหารการพัฒนา และการบริหารจัดการ” ค้นคืนวันที่ 28 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.wiruch.com> ได้อธิบายไว้ว่าความหมายของการบริหารจัดการเพิ่มเติม โดยนำมาจาก บทความ เรื่อง “ผู้ว่าฯ ซีอีโอด้านลบ” ซึ่งเขียนไว้ในปี พ.ศ. 2546 บทความนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน หรือการบริหารจัดการของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ว่าฯ ซีอีโอ ด้วย คำว่า ผู้ว่าฯ ซีอีโอ นั้น ได้ถูกรัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ยกเลิกหรือไม่นำมาใช้ตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2549 ภายหลังจากที่คณะทหารได้ยึดอำนาจการปกครอง ความหมายของการบริหารจัดการในบทความมีจำนวน 26 ประการ ดังต่อไปนี้

“.....ภายใต้รัฐบาลในปัจจุบันมีผลงานชิ้นโบว์แดงในระดับจังหวัดที่สามารถดำเนินงานสำเร็จโดยไม่ได้นำแนวคิดผู้ว่าฯ ซีอีโอไปใช้ เห็นได้อย่างชัดเจนและปฏิเสธได้ยาก คือ นโยบายปราบปรามยาเสพติดหรือยาบ้าในทุกจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดทั้ง 75 จังหวัดสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ชาติไทย ทำให้ได้รับการยกย่องทั้งจากภายในและต่างประเทศ ความสำเร็จดังกล่าวมิได้เกิดจากการนำแนวคิดผู้ว่าฯ ซีอีโอไปใช้แม้แต่น้อย เบื้องหลังความสำเร็จนี้เกิดจากผู้นำรัฐบาลหรือนายกรัฐมนตรีเป็นหลัก รวมทั้ง 3) กำหนดกรอบเวลาในการทำงาน เช่น ระบุเวลาการปฏิบัติงานว่าจะแล้วเสร็จภายในกี่วันกี่เดือน หลีกเลี่ยงการพูดว่าจะพยายามให้เร็วที่สุด โดยไม่ระบุเวลาเหตุผลเหล่านี้ แทนที่จะให้มีผู้ว่าฯ ซีอีโอในทุกจังหวัด ควรที่จะให้ผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีอยู่เดิมนี้ปฏิบัติงานโดยยึดถือ วิสัยทัศน์หรือแนวทางการบริหารจัดการ 26 ประการ ของนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นบุคคลที่ไม่ธรรมดา (extraordinary person) แทน ก็น่าจะ ได้ผลไม่แตกต่างกันทั้ง 26 ประการมีดังนี้

1. มีผู้รับผิดชอบหรือมีเจ้าภาพ ในทุกกิจกรรมหรือในการปฏิบัติงานทุกขั้นตอน
2. ปฏิบัติงานอย่างท้าทายด้วยการกำหนดนโยบายหลักหรืองานชิ้นโบว์แดง ที่ต้องทำ และพยายามทำให้สำเร็จ หรือปฏิบัติงานให้เสร็จก่อนกำหนดเวลาที่ได้ประกาศไว้
3. กำหนดกรอบเวลาในการทำงาน เช่น ระบุเวลาการปฏิบัติงานว่าจะแล้วเสร็จภายในกี่วันกี่เดือน หลีกเลี่ยงการพูดว่าจะพยายามให้เร็วที่สุด โดยไม่ระบุเวลา

4. ตั้งเป้าหมายหรือระบุจำนวนปริมาณงานที่จะทำให้สำเร็จไว้อย่างชัดเจน เช่น จะสร้างบ้านเอื้ออาทร หรือสร้างโรงเรียนจำนวนเท่าใด จะสร้างกลุ่มพลังประชาชนจำนวนกี่กลุ่ม

5. มุ่งผลสำเร็จของงาน โดยเริ่มจากจิตใจที่มีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานที่มุ่งความสำเร็จ (achievement consciousness) มิใช่มีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานที่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบราชการ (bureaucracy consciousness) สำหรับการปฏิบัติงาน ต้องเป็นลักษณะมุ่งผลิตผล (product) เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ไม่ติดขัดอยู่กับกระบวนการ (process) หรือระเบียบกฎเกณฑ์ในการปฏิบัติงานมากเกินไป พร้อมกันนั้นควรหลีกเลี่ยงการบริหารงานด้วยปากที่อ้างประชาชนพร่ำเพรื่อ โดยผลงานไม่ปรากฏชัดเจน และพยายามหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำพูดดังต่อไปนี้ "การปฏิบัติงานประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง" แต่ไม่ได้บอกว่าทั้งหมดมีกี่ระดับ "เรื่องนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องใช้เวลามากในการแก้ไขปัญหา" หรือบริหารงานด้วยการตั้ง "คณะกรรมการซื้อเวลา" ขึ้นมาเพื่อถ่วงเวลาหรือปล่อยให้เวลาเป็นผู้แก้ไขปัญหาแทน

6. ยึดถือประชาชนหรือผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวม เป็นเป้าหมายหลัก

7. แสดงลักษณะผู้นำที่กล้าได้กล้าเสีย ไม่แทงกั๊ก หลีกเลี่ยงการปฏิบัติงานแบบพบกันครึ่งทาง หรือมุ่งรับแต่ความชอบอย่างออกนอกหน้า โดยไม่กล้ารับผิดชอบเมื่อผิดพลาด กล้าให้รางวัลตอบแทนแก่ผู้กระทำความดี เช่น ผู้แจ้เงาะแสะ ผู้นำจับ และผู้เสียสละชีวิตเพื่อชาติ

8. กล้าคิด ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็ว ลดขั้นตอน ลดพิธีการ ตลอดจนติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งในช่วงเวลาวิกฤตด้วย

9. กล้าคิดและทำนอกกรอบ ซึ่งอาจยึดถือคำกล่าวที่ว่า "ประวัติศาสตร์ของชาติบ้านเมืองจำนวนไม่น้อยเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้แหกกฎ" (history is made by those who break the rules)

10. กล้าคาดการณ์หรือทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้า เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ทั้งยังเป็นการแสดงความมั่นใจให้ปรากฏ

11. บริหารจัดการในเชิงรุกทั้งภายในและภายนอกประเทศด้วยความคิดริเริ่ม พร้อมนำเสนอสิ่งแปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา โดยค่อย ๆ ปลดปล่อยออกมาตามจังหวะเวลา

12. ประชาสัมพันธ์ผลงาน อย่างสม่ำเสมอ โดยใช้มืออาชีพ (professional) มิใช่ใช้มือสมัครเล่น (amateur)

13. ตอบโต้หรือสวนผู้ต่อต้านอย่างทันทีทันควัน เพื่อสกัดกั้นและกำหลาบผู้ต่อต้าน ในเวลาเดียวกัน ก็เป็นการสร้างกำลังใจให้แก่ผู้ได้บังคับบัญชาและตนเองด้วย

14. จัดตั้งทีมตรวจสอบและติดตามผลงานของผู้ได้บังคับบัญชา รวมทั้งทำวิจัย เพื่อตรวจสอบข้อมูล ความนิยม และความต้องการของประชาชน

15. เลือกผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีฝีมือและควบคุมสั่งการได้
16. วางตำแหน่งคนของตัวเองไว้ในตำแหน่งสำคัญและในทุกวงการ
17. ไม่เปิดโอกาสให้มีคู่แข่งหรือให้ใครมามีชื่อเสียงเทียบเท่า หรือมาทาบบารมี
18. นำข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้อย่างจริงจัง
19. มีไมตรีจิต (courtesy) ซึ่งครอบคลุมถึงการมีมารยาท ความสุภาพ ความเอื้อเฟื้อ และมีอัธยาศัยดี
20. มีการบริหารจัดการที่แสดงถึงความเป็นมืออาชีพ (professionalism) โดยนำหลักวิชาการมาประยุกต์ใช้ประกอบด้วย
21. เป็นที่ยอมรับ (respect) หรือได้รับความศรัทธาจากประชาชนส่วนใหญ่
22. มีความยืดหยุ่น (flexible) ซึ่งต้องเป็นการยืดหยุ่นเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมเท่านั้น
23. เสียสละประโยชน์และความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม มีความเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ
24. ดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่อย่างภาคภูมิใจ มีเกียรติ และมีศักดิ์ศรี
25. ให้เกียรติและยกย่องครอบครัว
26. คิดดี ไม่ส่ำวาย ไม่วางฟอร์ม วางก้าม ไม่ติดยึดกับตำแหน่ง รู้จักพอและพร้อมที่จะลงจากตำแหน่ง ขณะเดียวกันก็ตั้งความปรารถนาสำหรับอนาคตของตนเองไว้ด้วย เช่น มิได้มุ่งเป็นแค่รัฐบุรุษ (statesman) หรือเป็นผู้นำของประเทศเท่านั้น แต่ปรารถนาที่จะเป็นมหาบุรุษของโลก (the great man)”

วิรัช วิรัชนิการวรรณ (2550) เรื่อง “การวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของการบริหาร การจัดการ การบริหารการพัฒนา และการบริหารจัดการ” ค้นคืนวันที่ 29 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.wiruch.com> ได้อธิบายไว้ว่า คำว่า การบริหารจัดการ (management administration) นำไปใช้ทั้งในหน่วยงานและบุคลากรของภาครัฐและภาคเอกชน เป็นการผสมผสานแนวคิดการบริหารภาครัฐและการจัดการภาคเอกชนเข้าด้วยกัน ถ้านำคำนี้ไปใช้ในหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้ชัดเจนมากขึ้น อาจใช้คำว่า การบริหารจัดการภาครัฐ (public management administration)

ในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และแคนาดา ได้นำคำว่า การบริหารจัดการ ซึ่งตรงกับคำว่า management administration มาใช้ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เช่น ใช้ในวงการศึกษาหรือมหาวิทยาลัย ในหน่วยงานของรัฐ และในหน่วยงานของเอกชน ตัวอย่างเช่น

1. หนังสือ เรื่อง “Union-Management Administration of Employee Training: the Experience of Tennessee Valley Authority” เขียนโดย William J. McGlothlin ในปี ค.ศ. 1943

2. หนังสือ เรื่อง “Organizational Management Administration for Athletic Program” เขียนโดย Thomas M. Kinder จัดพิมพ์โดย Eddie Bowers Publishing, U.S.; พิมพ์ครั้งที่ 4, ธันวาคม ค.ศ. 1998

3. หนังสือ เรื่อง “Guide to Collection Development and Management Administration, Organization, and Staffing” เขียนโดย Mary H. Munroe, John M. Haar, Peggy Johnson จัดพิมพ์ โดย Lanham, Md. : Scarecrow Press, 2001

4. วารสาร “Educational Management Administration & Leadership” Tony Bush (บรรณาธิการ) จาก University of Lincoln, UK (สหราชอาณาจักร) จัดพิมพ์โดย Sage Publications และได้รับความร่วมมือจาก British Educational Leadership, Management & Administration Society, 2005-2007

5. มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้นำคำว่า Management Administration มาใช้ เช่น

5.1 Fairleigh Dickinson University ในแวนคูเวอร์ (Vancouver) ประเทศแคนาดา

5.2 Missouri State University ในมลรัฐมิสซูรี สหรัฐอเมริกา

5.3 Villanova University ในมลรัฐเพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา

5.4 University of Northwestern Connecticut ในมลรัฐคอนเนตทิคัต สหรัฐอเมริกา

5.5 University of West Texas A&M ในมลรัฐเท็กซัส สหรัฐอเมริกา

5.6 University of Southwestern Medical Center ในดัลลัส (Dallas) มลรัฐเท็กซัส

สหรัฐอเมริกา

6. หน่วยงานของรัฐหรือหน่วยราชการของสหรัฐอเมริกา ได้นำมาใช้ เช่น

6.1 กระทรวงสิ่งแวดล้อม (Department of the Environment) ในมลรัฐแมริแลนด์

6.2 หน่วยการปกครองท้องถิ่น คือ Jackson County ในมลรัฐฟลอริดา

7. หน่วยงานของเอกชน ในสหรัฐอเมริกา

7.1 บริษัท Hewlet Packard

7.2 บริษัท คอมพิวเตอร์ของเอกชน ชื่อ Novell

7.3 บริษัท คอมพิวเตอร์ของเอกชน ชื่อ Knowledgestorm

7.4 บริษัท Gemalto

7.5 บริษัท ViaNett

วิลเลียม ที กรีนวูด (William T. Greenwood) (1965 : 74-75 อ้างในสถาบันดำรงราชานุภาพกระทรวงมหาดไทย 2539 : 4) ได้อธิบายว่า ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการควรมีอย่าง

น้อย 7 ประการ คือ (1) คน (Man) (2) เงิน (Money) (3) วัสดุสิ่งของ (Material) (4) อำนาจหน้าที่ (Authority) (5) เวลา (Time) (6) กำลังใจในการทำงาน (Will) และ (7) ความสะดวกต่างๆ (Facilities)

โรบบิ้น (Robbin) (2002 : pp.12 อ้างในประจักษ์ ผลเรื่อง 2546 : 34) ได้อธิบายว่า ได้แบ่งองค์ประกอบของปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการที่จะดำเนินการกิจต่าง ๆ ให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์การให้เกิดประโยชน์สูงสุดไว้ดังนี้

1. Human Resource (Man) คือ ทรัพยากรบุคคลซึ่งได้แก่ผู้บริหารหรือพนักงานระดับต่าง ๆ ในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นคนที่น่าเอาวัตถุดิบหรือทรัพยากรอื่น ๆ มาผลิตเข้ากระบวนการบริหารจัดการขององค์การให้เกิดผลผลิตตามเป้าประสงค์

2. Capital (Money) คือ ทุน ซึ่งอาจจะเป็เงิน ทุน งบประมาณ หรือที่ดินซึ่งจำเป็นในการผลิต หรือดำเนินกิจกรรม

3. Raw Material คือ วัตถุดิบตั้งต้นที่จะนำเข้าสู่กระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิต หรืออาจจะเป็นวัสดุ เครื่องจักร ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นในการผลิต

4. Management หมายถึง กลุ่มกระบวนการ ซึ่งประกอบไปด้วย แผนการจัดองค์การ การอำนวยการ และการควบคุมงาน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ ทรัพยากรบุคคลจะเป็นตัวจักรสำคัญในการกระทำวัตถุดิบ โดยใช้ทุนเข้ามาช่วยเพื่อให้เกิดผลผลิตตามวัตถุประสงค์

5. Information คือ ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อองค์การ

จากการศึกษาความหมายของการบริหารจัดการของนักวิชาการชาวไทยและชาวต่างชาติดังกล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นว่า นักวิชาการแต่ละท่านได้ให้ความหมายของการบริหารจัดการไว้แตกต่างกัน เช่น

ธงชัย สันติวงษ์ กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน คือ (1) ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ (2) ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์การ และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และ (3) ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน วิรัช วิรัชนิภาวรรณ มีความเห็นว่า การบริหารจัดการในฐานะที่เป็นกระบวนการ หรือกระบวนการบริหารจัดการ เกิดได้จากหลายแนวคิด เช่น โปสคอร็บ (POSDCoRB) เกิดจากแนวคิดของ ลูเทอร์ กูลิค (Luther Gulick) และ ลินคอลลิน เออร์วิก (Lyndall Urwick) ประกอบด้วยขั้นตอนการบริหารจัดการ 7 ประการ ได้แก่ (1) การวางแผน (Planning) (2) การจัดองค์การ (Organizing) (3) การจัดการคน (Staffing) (4) การอำนวยการ (Directing) (5) การประสานงาน (Coordinating) (6) การรายงาน (Reporting) และ (7) การงบประมาณ (Budgeting)

ขณะที่กระบวนการบริหารจัดการตามแนวคิดของ เฮนรี ฟาโยล (Henry Fayol) ประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่ (1) การวางแผน (Planning) (2) การจัดองค์การ (Organizing) (3) การบังคับการ (Commanding) (4) การประสานงาน (Coordinating) และ (5) การควบคุมงาน (Controlling) หรือรวมเรียกว่า พอคค์ (POCCC) วิลเลียม ที กรีนวูด (William T. Greenwood) ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการควรมีอย่างน้อย 7 ประการ คือ (1) คน (Man) (2) เงิน (Money) (3) วัสดุสิ่งของ (Material) (4) อำนาจหน้าที่ (Authority) (5) เวลา (Time) (6) กำลังใจในการทำงาน (Will) และ (7) ความสะดวกต่างๆ (Facilities) สำหรับแนวคิดของนักวิชาการทั้ง 3 ท่านรัชชย สันติวงษ์, วิชาญ วิชาญนิภาวรรณ, วิลเลียม ที กรีนวูด (William T. Greenwood) ผู้ศึกษาเห็นว่า วิชาญ วิชาญนิภาวรรณ ให้ความหมายการบริหารจัดการได้ครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการที่เหมาะสมเข้าใจง่าย ชัดเจนกว่าและสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้กับหน่วยงานในปัจจุบันได้ ทั้งนี้การให้ความหมายของการบริหารจัดการของนักวิชาการทั้งหลายล้วนมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแนวทางนำไปสู่การปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด

สรุปได้ว่า ผู้ศึกษาได้นำความหมายของการบริหารจัดการของ วิชาญ วิชาญนิภาวรรณ ดังกล่าวข้างต้นมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดความหมายของคำว่า การบริหารจัดการที่ใช้ในที่นี้ว่า หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของข้าราชการและตามวัตถุประสงค์ของสำนักงานเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร ตามกรอบแนวคิดที่เรียกว่าปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อ การบริหารจัดการตามแนวทางทศพิธราชธรรม 10 ประการ สำหรับเหตุผลที่นำความหมายการบริหารจัดการของ วิชาญ วิชาญนิภาวรรณมาประยุกต์ใช้ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นการให้ความหมายการบริหารจัดการที่ครอบคลุมกระบวนการบริหารจัดการที่เหมาะสมเข้าใจง่าย ชัดเจนอีกทั้งยังเป็นไปในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและประชาชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการตามแนวทางทศพิธราชธรรม

เป็นการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารจัดการตามแนวทางทศพิธราชธรรม ซึ่งได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ “การบริหารจัดการตามแนวทางทศพิธราชธรรม” ของนักวิชาการและผู้รู้ ดังต่อไปนี้

สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช (2530:4-11) ในหนังสือ “ทศพิธราชธรรม” อธิบายว่า

ทศพิธราชธรรม 10 ประการนี้ เป็นภษิตของบัณฑิตผู้เกิดนอกพุทธกาลมาก่อน ภายหลังจึงนำมาร้อยกรองเป็นคำสอนในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เพราะมี 10 อย่าง จึงเรียกว่าทศพิช,

เพราะเป็นธรรมสำหรับพระมหากษัตริย์ราชเจ้าผู้ปกครองประชาชน จึงเรียกว่า ราชธรรม (สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช “ทศพิธราชธรรม” สำนักงานสถากินแบ่งรัฐบาล 5230)

ทศพิธราชธรรมนี้ เมื่อพิจารณาด้วยดีจักเห็นได้ว่า มิใช่เป็นธรรมเฉพาะท่าน ผู้ปกครองประชาชนชั้นสูงสุดเท่านั้น แต่เป็นธรรมสำหรับผู้ปกครองทั่วไป ตั้งแต่ส่วนใหญ่เช่นประมุขของประเทศชาติและรัฐบาล ตลอดถึงส่วนน้อย เช่น หัวหน้าครอบครัว ทั้งเป็นธรรมสำหรับผู้อยู่ในปกครองด้วย เพราะการปกครองจะดำเนินไปได้เรียบร้อยดี ผู้อยู่ในปกครองก็จำเป็นต้องประพฤติธรรมนี้ด้วยตามฐานะ เพราะฉะนั้น ราชธรรมนี้จึงเป็นธรรมสำหรับคนที่อยู่ด้วยกันเป็นหมู่เหล่า ตั้งแต่ครอบครัวหนึ่งจนถึงประเทศชาติหรือทั้งหมดพึงประพฤติต่อกันเพื่ออยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข และมีความเจริญ มั่นคงต่อตนเองและประเทศชาติ

1. ทาน คือ กิริยาที่ให้ไม่ได้คิดเอาคืนกลับมา คือให้สิ่งของ เช่น ฝ้านุ่งหม่มข้าวน้ำที่อยู่อาศัย ให้กำลังกาย เช่น ช่วยขวนขวายทำกิจการงาน ให้กำลังวาจา เช่น ช่วยพูดกิจการ ให้กำลังความคิด เช่น ช่วยคิดช่วยแนะนำในกิจการ ให้กำลังปัญญา คือให้ความรู้ด้วยกุศลเจตนามุ่งให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับ เพื่อบูชาคุณก็ดี เพื่อช่วยสงเคราะห์ ชื่อว่าทาน ส่วนพัสดุที่พึงให้ คือ ทรัพย์ กำลังกาย กำลังวาจา กำลังความคิด กำลังปัญญาเหล่านี้ เป็นวัตถุทาน สิ่งที่พึงให้ ในที่ทั่วไปวัตถุทาน ท่านมุ่งเอาพัสดุสิ่งของโดยมาก ในที่บางแห่งจำแนกทานเป็น 2 คือ วัตถุทานการให้พัสดุสิ่งของ และธรรมทานการให้ธรรม คือชี้แจงแสดง โอวาทหรือคำสั่งสอนแนะนำ

ท่านผู้เป็นหัวหน้าปกครองหมู่ชน เมื่อตั้งอยู่ในทาน จึงปกครองหมู่ชนให้เป็นไปด้วยดี เช่นประมุขของประเทศชาติและรัฐบาล จ่ายพระราชทรัพย์ให้แก่ข้าราชการและราษฎรผู้สมควรได้รับ ในคราวที่สมควร ตลอดถึงจ่ายบำรุงกิจการนั้น ๆ โดยความเป็นธรรม เพื่อให้ได้ความสะดวกและความสมบูรณ์แก่ราษฎร ในหมู่ที่เล็กลงมาจนถึงครอบครัวก็เช่นเดียวกัน เช่นมารดา บิดา พ่อบ้าน แม่บ้านให้สิ่งที่ควรให้แก่บุตร ธิดา และคนที่รวมกันอยู่ในครอบครัว แม้ผู้อยู่ในปกครอง ก็ต้องตั้งอยู่ในทาน เช่นราษฎรก็ต้องแบ่งทรัพย์ที่หามาได้ถวายเป็นราชพลี ด้วยเสียภาษีอากรตามพิกัด และให้ทรัพย์ให้กำลังกายเป็นต้น ช่วยราชการตามกิจตามสมัย ในครอบครัว บุตรธิดาเมื่อเติบโตใหญ่ ตั้งใจแสวงหาทรัพย์บำรุงเลี้ยงมารดาบิดาเป็นการตอบแทน เมื่อคนผู้รวมกันอยู่เป็นหมวดหมู่ต่างตั้งอยู่ในทาน ทั้งฝ่ายผู้ทำหน้าที่ปกครอง ทั้งฝ่ายผู้อยู่ในปกครองจึงอยู่ด้วยกันเป็นสุข ไม่เกิดความเร้นแค้นขัดข้อง

2. ศีล คือ เจตนาที่รักษาการมัจฉิกรมให้ตั้งเป็นปกติดี เว้นจากประพฤติชั่วทุจริต ชื่อว่าศีล ศีลในทางปกครอง คือการประพฤติตามกฎหมายจารีตประเพณีอันดีงาม ในทางพระพุทธศาสนาอย่างต่ำคือศีล 5 อันชนทั่วไปพึงสมาทานรักษา กล่าวรวมกันคือ เว้นจากผลาญชีวิตกันและกัน เว้นจากถือเอาทรัพย์ที่เจ้าของเขาไม่ยินยอมให้ เว้นจากประพฤติผิดในกามทั้งหลาย เว้น

จากพูดเท็จ เว้นจากคัมภีร์น้ำเมาคือสุราเมรัย อันเป็นฐานะแห่งความประมาท ศีล 5 ประการนี้มีมาเก่า ก่อนพุทธกาล ท่านแสดงว่าพระเจ้าจักรพรรดิ ผู้เป็นพระราชเอกแห่งแผ่นดินได้ทรงสมาทานรักษาศีล 5 และทรงประกาศแนะนำให้ราษฎรในจักรพรรดิมณฑลสมาทานรักษาศีล 5 นี้จึงเป็นศีลหรือกฎหมายในทางปกครองของพระเจ้าจักรพรรดิ แม้ในบัดนี้ ถึงมีกฎหมายอยู่มากแล้ว ก็ยังต้องอาศัยศีลอุปการะ แต่บัญญัติผ่อนลงตามทีเห็นสมควร ราษฎรจึงจะอยู่เป็นสุขสงบ

ผู้ปกครองที่ไม่ตั้งอยู่ในศีล ย่อมประพฤตินุจริต ทำผู้อยู่ในปกครองให้เดือดร้อนด้วย อธรรม ปราศจากเมตตากรุณา ฝ่ายผู้อยู่ในปกครองที่ปราศจากศีล ก็ทำตนให้เป็นคนชั่วเป็นผู้ร้าย ก่อความเดือดร้อนต่าง ๆ ทั้งแก่ผู้อยู่ในปกครองด้วยกัน ทั้งแก่ผู้ปกครอง ไม่เป็นอันประกอบอาชีพให้เจริญ เพราะฉะนั้น ศีลจึงจำเป็นสำหรับคนที่อยู่ร่วมกันเป็นหมวดหมู่ทุกฝ่าย ถ้าต่างตั้งมั่นอยู่ในศีล บ้านเมืองก็จักถึงความสงบสุขราบคาบปราศจากโจรภัยและทุจริตภัยทั้งปวง

3. บริจาค คือ กิริยาที่สละบริจาคสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ หรือมีประโยชน์น้อยกว่า แยกกว่า เพื่อสิ่งที่มีประโยชน์ใหญ่กว่า กว้างกว่า เพื่อบรรเทาความตระหนี่ ดังสุภาษิตที่ว่า “ผู้มีปัญญาเมื่อเห็นสุขไพบุลย์พึงสละสุขพอประมาณเสีย” และว่า “พึงสละทรัพย์เพราะเหตุ อวัยวะอันประเสริฐ เมื่อรักษาชีวิตก็พึงสละอวัยวะ เมื่อระลึกถึงธรรมก็พึงสละอวัยวะ ทรัพย์ และแม้ชีวิตทั้งสิ้น” ชื่อว่า บริจาค

คนผู้คุมกันอยู่เป็นหมวดหมู่ เมื่อตั้งอยู่ในบริจาค คือถึงคราวที่สละทรัพย์เป็นต้น จนถึงชีวิตเลือดเนื้อ เพื่อรักษาธรรมตามหน้าที่ของตน หมู่จึงดำรงอยู่ได้ดี คนผู้ทำหน้าที่ปกครองพึงเห็นประโยชน์ส่วนรวมยิ่งกว่าส่วนเฉพาะตนหรือพวกพ้องของตน ถ้าไม่ปฏิบัติเช่นนั้นด้วย ชักกลับเอาประโยชน์ส่วนรวมมาเพื่อประโยชน์เฉพาะตนและพวกพ้องด้วย ผู้อยู่ในปกครองก็เช่นเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนี้หมู่ที่เป็นอยู่ร่วมกันก็ตั้งอยู่ไม่ได้ แม้เฉพาะคนที่อาศัยอยู่ในส่วนรวมก็ตั้งอยู่ไม่ได้ด้วย แต่ที่ยังตั้งอยู่ได้ ก็เพราะอาศัยส่วนรวมที่ยังมีคนคืออยู่มาก ในทางตรงกันข้าม ถ้าทุกฝ่ายยอมสละประโยชน์ส่วนเฉพาะตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เช่นเมื่อถึงคราวที่จำเป็น พระเจ้าแผ่นดินก็ทรงยอมสละ ราษฎรก็ยอมสละแม้ชีวิตถวายเป็นราชพลีร่วมกับพระเจ้าแผ่นดินเพื่อรักษาประเทศชาติต่างตั้งอยู่ในบริจาคจะดังนี้ จึงรักษาหมู่ให้ดำรงอยู่และให้เจริญยิ่งขึ้น

4. ความซื่อตรง คือ ความเป็นผู้มีอัธยาศัยตรง คือปฏิบัติซื่อตรงทั้งฝ่ายผู้ปกครอง ทั้งฝ่ายผู้อยู่ในปกครอง ปราศจากมายาสาไถย ไม่ปฏิบัติลวงกันหรือหลีกเลียงแอบแฝง ชื่อว่า อาชวะ คนผู้อยู่ร่วมกันเป็นหมวดหมู่ ถ้าปฏิบัติไม่ตรงในการงานตามหน้าที่ ไม่ซื่อตรงต่อกัน และกัน ก็จะเกิดความระแวงไม่เชื่อถือไว้วางใจกัน จะกระด้างกระเดื่องแตกร้างกัน แม้ในหมู่ญาติและหมู่มิตรก็เช่นกัน แต่ถ้าปฏิบัติตรงต่อกัน ก็จะไว้วางใจและกลมเกลียวกัน อยู่เป็นสุขด้วยกัน

5. ความอ่อนโยน คือ ความเป็นผู้มีอัธยาศัยอ่อนโยน ไม่ดึงคือด้วยอำนาจถัมกะ มีความอ่อนโยนไปตามเหตุผลตามความสมควร ดังที่เรียกว่า การฉวสีกะ เป็นไปในอำนาจแห่งเหตุที่ควรดำเนิน และมีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมต่อท่านผู้ใหญ่ผู้เจริญ อ่อนโยนต่อบุคคลที่เสมอกันและต่ำกว่า วางตนสม่ำเสมอ ไม่กระด้างคูหมิ่นผู้อื่นด้วยอำนาจมานะเพราะชาติ โศคร ยศ ทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งอะ มัทวะ คุณข้อนี้ทำให้ผู้ใหญ่และผู้ย่อยเป็นที่นับถือของกันและกัน ยังหมู่ให้ดำเนินไปได้โดยสวัสดิ์

6. ความเพียร คือ ตะปะ หรือ ตปะ โดยพยัญชนะแปลว่าแผดเผา โดยมากท่านใช้เป็นชื่อของความเพียร จึงแปลว่าความเพียรเป็นเครื่องแผดเผา ใช้เป็นชื่อธรรมอื่นอีกบ้าง ทางลัทธิปราหฺมณแสดงว่า ตปะของกษัตริย์ คือการคุมครองไพร่ฟ้าประชาชน มีคำเป็นคาถาหนึ่งแสดงว่า พระอาทิตย์มีตปะ ในกลางวัน พระจันทร์มีตปะในกลางคืน ตามนัยเหล่านี้ ตปะหมายถึงการตั้งใจกำจัดความเกียจคร้านและทำการผัดหน้าที มุ่งทำกิจอันเป็นหน้าที่ที่พึงทำอันเป็นกิจดีกิจชอบ ให้สม่ำเสมอและให้ยิ่งขึ้น ผู้บำเพ็ญตปะให้บรรลุถึงความสำเร็จ ย่อมเป็นผู้มีตปะ ปราภฏเป็นผู้มีสง่าเป็นที่ยำเกรง ดังที่พูดกันว่า “มีตปะเตชะ”

คนผู้รวมกันอยู่เป็นหมู่ ต้องมีตปะ คือใครมีหน้าที่ฐานะอย่างใด ก็ปฏิบัติไปอย่างนั้นให้ดีให้เหมาะสมแก่หน้าที่ฐานะ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ผู้ปกครอง ก็ปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปกครองให้ดี ให้บริบูรณ์ เมื่อเป็นผู้อยู่ในปกครอง ก็ปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ในปกครองให้ดีให้บริบูรณ์ เมื่อปฏิบัติดีอยู่ด้วยกัน ก็เป็นผู้มีตปะอยู่ด้วยกัน เป็นที่ยำเกรงของกันและกัน แต่ถ้าตรงกันข้าม คือผู้มีหน้าที่ปกครองไม่ประพฤติให้ดีตามหน้าที่ ก็เป็นที่คูหมิ่นของผู้ปกครอง รวมความว่า ผู้มีหน้าที่ฐานะอย่างใด ไม่ปฏิบัติให้สมกับหน้าที่ฐานะอย่างนั้น ย่อมเป็นที่คูหมิ่นดูแคลน หมคความนับถือ ต้องเสื่อมจากเกียรติที่ดิ้นถึงตกจากฐานะของตน

7. ความไม่โกรธ คือ กิริยาที่ไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏ ตลอดถึงไม่พยาบาทมุ่งร้ายผู้อื่น แม้จักต้องลงโทษผู้ทำผิด ก็ทำตามเหตุผล ไม่ทำด้วยอำนาจความโกรธ ชื่อว่า อัก โกรชะ

คนผู้รวมกันอยู่เป็นหมู่ ย่อมมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง เมื่อข่มใจไว้ไม่ได้ เกิดโกรธขึ้นต่อกันขึ้นและผูก โกรธไว้ ก็เป็นสมมติฐานให้เกิดโทษระทุกข์ร้ายกันทางใจก่อน แล้วก็ระทุกข์ร้ายกันทางกายทางวาจาสืบไป ทำให้อยู่ด้วยกันไม่เป็นสุข ต่อเมื่อรักษาใจข่มใจไว้ไม่เกิดโกรธขึ้น หรือเมื่อเกิด โกรธขึ้นในใจ ก็ระงับไว้ไม่แสดงออกมาให้ปรากฏ ไม่ปฏิบัติอำนาจแห่งความโกรธ จึงจักอยู่ด้วยความสงบเรียบร้อยเป็นสุข ความไม่โกรธจักมีได้ก็เพราะเมตตาหวังความสุขความเจริญแก่ตนและต่อกันและกัน คนที่เป็นหัวหน้าปกครองก็ตาม เป็นผู้อยู่ในปกครองก็ตาม เมื่อแสดงความโกรธออกมาให้ปรากฏ ก็แสดงว่า ตนเองลู่อำนาจของความโกรธ กิริยาที่แสดงความโกรธออกมานั้นก็ไม่งดงาม น่าเกลียดน่าชัง

8. ความไม่เบียดเบียน คือ กิริยาที่ไม่เบียดเบียนให้ลำบาก คือความไม่ก่อกุศลชัวยากแก่ผู้อื่น ตลอดถึงสัตว์ ด้วยเห็นเป็นสวของตน เพราะอำนาจโมหะ เช่นทำร้ายคนและสัตว์อื่นเล่นชื่อว่า อวิหิงสา

คนผู้รวมกันอยู่เป็นหมู่ ทั้งผู้ปกครอง ทั้งผู้อยู่ในปกครอง จะอยู่ด้วยกันได้เป็นสุข ก็เพราะไม่เบียดเบียนกัน โดยเฉพาะผู้ปกครอง ถึงจำเป็นต้องอาศัยเก็บภาษีอากรจากราษฎรผู้อยู่ในปกครองเพื่อจ่ายบำรุงประเทศ และต้องเกณฑ์กำลังแรงงานบ้างในคราวที่จำเป็น แต่ถ้าเก็บและเกณฑ์รุนแรงอันเป็นการรีดเกินสมควร ราษฎรผู้อยู่ในปกครองก็เดือดร้อน ระส่ำระสายอยู่ไม่เป็นสุข มีเรื่องครั้งโบราณกาลว่า ผู้อยู่ในปกครองถูกผู้ปกครองเบียดเบียน ต่างอพยพไปอยู่ต่างถิ่นก็มี ความไม่เบียดเบียนจักเป็นไปได้ ก็ต้องอาศัยกรุณาเป็นเบื้องต้น

9. ความอดทน คือ กิริยาที่อดทนต่อโลภะ ความอยากได้บ้าง ต่อโทสะ ความโกรธเคืองจนถึงพยายาม มุ่งร้ายบ้าง ต่อโมหะ ความหลงมกมายบ้าง เพราะได้ประสบอารมณ์ที่ชั่วให้เกิดขึ้นเมื่อมีอารมณ์มาประสบชั่วให้เกิดอยากได้ อยากล้างผลาญ อยากเบียดเบียน ก็อดทนไว้ ไม่ยอมแสดงวิกลจริตอันชั่วร้ายทางกายวาจาออกไป ตามอำนาจแห่งโลภะ โทสะ โมหะ และอดทนต่อทุกขเวทนามีเย็นร้อนเป็นต้น อดทนต่อถ้อยคำที่มีผู้กล่าวชั่ว ไม่เป็นที่ชอบใจ ชื่อว่าขันติ

คนผู้อยู่รวมกันเป็นหมู่ ต้องประสบอารมณ์ต่างๆมาก ถ้าไม่ตั้งอยู่ในขันติ ยอมให้โลภะ โทสะ โมหะ จุกซกไป ก็จะเกิดวิวาทแก่งแย่งและวุ่นวายอย่างอื่นอีกมาก ไม่อยู่ด้วยกันด้วยสงบสุขเรียบร้อยเป็นสุข ถ้าตั้งอยู่ในขันติ ก็ได้ผลตรงกันข้าม คืออยู่ด้วยกันด้วยความสงบเป็นสุข ผู้มีขันติจึงงามเพราะมีอาการสงบ เมื่อรวมกันเข้าเป็นหมู่ก็เป็นหมู่ที่งาม เพราะมีความสงบสุข

10. ความเที่ยงธรรม คือ ความไม่ผิด ชื่อว่า อวิโรธนะ ธรรมชั้นนี้ควรหมายความว่า รู้ว่าผิดแล้วไม่คือขึ้นทำคือ ไม่ยอมทำผิดทั้งรู้ๆ ผิดในที่นี้ หมายถึงผิดจากข้อที่ถูกที่ควรทุกอย่าง เช่นผิดจากความยุติธรรมด้วยอำนาจอคติ ผิดจากปกติ คือเมื่อประสบความเจริญหรือความเสื่อม ก็รักษาอาการกายวาจาไว้ให้คงที่ ไม่ให้ขึ้นลงเพราะยินดียินร้าย

คนสามัญทั่วไป ในขั้นต้น ยังทำผิดอยู่ เพราะไม่รู้ว่าผิด ถ้ายอมปล่อยไปเช่นนั้น ไม่ศึกษา ก็จักเป็นผู้ไม่รู้จักชอบ ไม่รู้จักผิด ไม่อาจปฏิบัติถูกได้ ผู้ปกครองผู้เป็นหัวหน้าเมื่อทำผิดด้วยอำนาจชอบรักบ้าง ด้วยอำนาจชังบ้าง ด้วยอำนาจกลัวบ้าง ด้วยอำนาจหลงบ้าง ผู้อยู่ในปกครองก็เดือดร้อนอยู่เป็นทุกข์ แต่ถ้าผู้ปกครองผู้เป็นหัวหน้ามีใจกอบปรึด้วยธรรม มุ่งความถูก พยายามศึกษาพิจารณาให้รู้จักผิดและชอบแล้ว พยายามทำการงานให้ถูกต้องตามคลองธรรมไม่ให้ผิด และแนะนำพร่ำสอนผู้อยู่ในปกครองก็พยายามทำให้ถูกต้องตามคลองธรรมไม่ให้ผิด ต่างฝ่ายต่างรู้จักอยู่ด้วยกันด้วยความสงบสุข

ธรรม 10 ประการนี้ ท่านแสดงว่า พระเจ้าจักรพรรดิทรงมีบริบูรณ์ในพระองค์ จึงเป็นผู้ปกครองที่ดี ไม่รุกรานผู้อื่นด้วยอำนาจ เพราะปกครองดีด้วยมีธรรมเหล่านี้เป็นอุบาย ประเทศทั้งหลายจึงสวามิภักดิ์ยอมเข้าอยู่ในปกครอง ที่ท่านเรียกว่าปกครอง โดยธรรม ไม่ใช่โดยอำนาจ และต่างก็มีสุข มีความเจริญร่วมกันทั้งหมด

เมื่อพระมหากษัตริย์เจ้า ทรงดำรงทศพิธราชธรรมนี้ ให้ตั้งบริบูรณ์ด้วยดีในพระองค์ ฝ่ายพระราชวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท และอาณาประชาราษฎร์ ข้าขอบขัณฑสีมา ก็ย่อมมีความสวามิภักดิ์นับถือรักใคร่ ตั้งใจประกอบราชกิจฉลองพระเดชพระคุณ เต็มกำลังกาย เต็มกำลังความคิด ซื่อสัตย์สุจริตมิได้คิดทรยศ ช่วยบำรุงรัฐชนบทให้สมบูรณ์มั่งคั่ง สมดังพระราชประสงค์ เบื้องหน้าแต่นั้น เมื่อทรงพิจารณาด้วยพระปรีชาญาณถึงวุฒิสถูปผล ก็จะทรงเห็นกุศลธรรมส่วนชอบ 10 ประการนี้ ซึ่งตั้งอยู่ด้วยดีในพระองค์ ว่าเป็นเหตุมีกำลังกล้าสามารถให้เกิดผล ได้ถึงเพียงนั้น ก็จะทรงพระปิติโสมนัสเป็นอันมาก

พ.อ. อนุชาติ บุนนาค เรื่อง “ทศพิธราชธรรมกับการปกครองบ้านเมือง” ค้นคืนวันที่ 26 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.google.com> ทศพิธราชธรรมประกอบด้วย 10 ประการ

1. ทานัง หรือการให้หมายถึงการพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ การทรงเสียดละพระกำลังในการปกครองแผ่นดินการพระราชทานพระราชดำริอันก่อให้เกิดสติปัญญาและพัฒนาชาติ การพระราชทานเสรีภาพอันเป็นหัวใจแห่งมนุษย์
2. ศีลัง หรือการตั้งและทรงประพฤติพระราชจรรยาวัตรพระกายพระวาจาให้ปราศจากโทษทั้งในการปกครองอันได้แก่กฎหมายและนิติราชประเพณีและในทางศาสนาอันได้แก่เบญจศีลมาเสมอ
3. ปริจาคัง หรือการบริจาคอันได้แก่ การที่ทรงสละสิ่งไม่เป็นประโยชน์หรือมีประโยชน์น้อยเพื่อสิ่งที่ดีกว่าเมื่อถึงคราวก็สละได้ แม้พระราชทรัพย์ ตลอดจนพระโลหิตหรือแม้แต่พระชนม์ชีพ เพื่อรักษาธรรมและพระราชอาณาจักรของพระองค์
4. อาชชะวัง หรือความซื่อตรงอันได้แก่การที่ทรงซื่อตรงในฐานะที่เป็นผู้ปกครองดำรงอยู่ในสัตย์สุจริต ซื่อตรงต่อพระราชสัมพันธมิตรและอาณาประชาราษฎร์
5. มัททะวัง หรือทรงเป็นผู้มีอัธยาศัยอ่อนโยนเคารพในเหตุผลที่ควรทรงมีสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโสและอ่อนโยนต่อบุคคลที่เสมอกันและต่ำกว่า
6. ตะปัง หรือความเพียรที่แผดเผ่าความเกียจคร้านคือการที่พระมหากษัตริย์ทรงตั้งพระราชอุตสาหะปฏิบัติพระราชกรณียกิจให้เป็นไปด้วยดี โดยปราศจากความเกียจคร้าน

7. อักโกระ หรือความไม่แสดงความโกรธให้ปรากฏไม่พยายามมุ่งร้ายผู้อื่นแม้จะลงโทษผู้ทำผิดก็ทำความเหตุผลและสำหรับพระมหากษัตริย์นั้นต้องทรงมีพระเมตตาไม่ทรงก่อเวรแก่ผู้ใด ไม่ทรงพระพิโรธ โดยเหตุที่ไม่ควรและแม้จะทรงพระพิโรธก็ทรงข่มเสียให้สงบได้

8. อะวีหิสัญจะ คือทรงมีพระราชอัธยาศัย กอปรด้วยพระมหากุณา ไม่ทรงก่อนทุกข์หรือเบียดเบียนผู้อื่นทรงปกครอง ประชาชนดั่งบิดาปกครองบุตร

9. ชันติญจะ คือการที่ทรงมีพระราชจริยานุวัตรอันอดทนต่อสิ่งทั้งปวง รักษาพระราชหฤทัยและพระอาการพระกายพระวาจาให้เรียบร้อย

10. อะวิโรธะนัง คือการที่ทรงตั้งอยู่ในชาติติยราชประเพณีไม่ทรงประพฤติดิฉินจากพระราชจริยานุวัตรนิคตาสตวรรษ ราชศาสตร์ ไม่ทรงประพฤดิให้คลาดจากความยุติธรรม ทรงอุปถัมภ์ยกย่องคนที่มีความชอบ ทรงบำราบคนที่มีความผิดปราศจากอำนาจอคติ 4 ประการและไม่ทรงแสดงให้เห็นด้วยพระราชหฤทัย ยินดียินร้าย

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550) เรื่อง “การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรม : แนวคิด ปัญหาและการพัฒนา” ค้นคืนวันที่ 26 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.wiruch.com> ได้อธิบายไว้ว่า ทศพิธราชธรรม เดิม ทศพิธราชธรรม หมายถึง ธรรมของพระราชาหรือราชธรรม ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีพุทธดำรัสไว้ในพระไตรปิฎก มหาสังฆคค อันประกอบด้วย 10 ประการ

แม้ในอดีต ทศพิธราชธรรมจะได้ชื่อว่าเป็นหลักธรรมที่พระราชาหรือผู้นำประเทศจะพึงปฏิบัติ และบางคนอาจคิดว่า ทศพิธราชธรรมเป็นของสูงหรือไกลตัว ควรจะเป็นเรื่องของพระราชาหรือผู้นำประเทศเท่านั้น แต่ต่อมา ได้มีการขยายขอบเขตการนำทศพิธราชธรรมไปปรับใช้ให้กว้างขวางขึ้น โดยนักบริหารจัดการและสามัญชนก็สามารถยึดถือและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นหนทางไปสู่ความดีงาม ความสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้เช่นกัน ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า ทศพิธราชธรรม หมายถึง หลักธรรมในการจัดการในชุมชนและการดำรงชีวิต 10 ประการที่ผู้บริหารหน่วยงานในชุมชนควรยึดถือเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง หลักทั้ง 10 ประการของทศพิธราชธรรมถือว่า เป็นหลักการสำคัญของการจัดการตามแนวทางคุณธรรมในชุมชน

ทศพิธราชธรรมทั้ง 10 ประการ ประกอบด้วย

1. ทาน คือ การให้ นอกเหนือจากการบริจาคเป็นทรัพย์สินหรือสิ่งของแก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ตกทุกข์ได้ยากแล้ว อาจจะให้น้ำใจแก่ผู้อื่น ได้ด้วย เช่น ให้กำลังใจแก่ผู้ตกอยู่ในห้วงทุกข์ ให้ข้อแนะนำที่เป็นความรู้แก่ผู้ร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชา ให้รอยยิ้ม และปิยวาจาแก่ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง รวมถึงบุคคลที่มารับบริการ เป็นต้น

2. คีต หรือ คีลิ่ง คือ ความประพฤติที่ดีงาม อยู่ในศีลในธรรมตามหลักศาสนาของแต่ละคน เป็นต้นว่า ยึดถือศีล 5 ตามหลักพระพุทธศาสนา

3. บริจาค หรือ ปรินาคะ คือ ความเสียสละ หมายถึง การเสียสละความสุขส่วนตนเพื่อความสุขหรือประโยชน์ของส่วนรวม ซึ่งอาจจะเป็นครอบครัว หน่วยงาน หรือเพื่อนร่วมงานก็ได้ เช่น การบริจาคทุนทรัพย์ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส และการเสียสละร่างกาย อวัยวะหลังตายแล้วเพื่อการศึกษา เป็นต้น โดยทั่วไป การเสียสละไม่ว่าสิ่งใดก็ตาม ถือเป็นการลดความเห็นแก่ตัว ซึ่งล้วนมีส่วนช่วยให้สังคมดีขึ้นทั้งสิ้น

4. ความซื่อตรง หรือ อาชวะ คือ การดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความเป็นคนตรง ความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คิดคดโกงหรือหลอกลวงผู้อื่น เช่น ไม่คิดคดทรยศต่อประเทศชาติและประชาชน หรือ ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวงทั้งเวลา ทรัพย์สินของหน่วยงานตน แม้จะได้ทรัพย์สิน ไปมากมาย แต่เงินบาปที่ได้ไปก็จะเป็นสิ่งอัปมงคลที่ทำให้ผู้นั้นไม่เจริญก้าวหน้า ถูกคนรุมสาปแช่ง และแม้คนอื่นจะไม่รู้ แต่ตัวผู้กระทำย่อมรู้อยู่แก่ใจ และไม่มีวันจะมีความสุขกาย สบายใจ เนื่องจากเกรงกลัวคนอื่นจะมารู้ความลับตลอดไป ผู้ที่ประพฤติตนด้วยความซื่อตรง แม้ไม่ร่ำรวยเงินทอง แต่จะมั่งคั่งด้วยมิตรที่จริงใจ ตายไปก็ตายตาหลับ ลูกหลานก็ภาคภูมิใจ เพราะไม่ต้องแบกรับความอับอายที่มีบรรพบุรุษเป็นคนโกงชาติบ้านเมือง

5. ความอ่อนโยน หรือ มัทวะ คือ ความสุภาพอ่อนโยน มีอัธยาศัยไมตรี และไม่เย่อหยิ่งถือตัวต่อคนทั้งหลาย รวมทั้งไม่ติดยึดกับระบบเจ้าขุนมูลนาย เมื่อเป็นเช่นนี้ คนทั่วไปก็จะต้อนรับเพราะอยู่ใกล้แล้วสบายใจ

6. ความเพียร หรือ ตปะ คือ การดำรงชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่การงานอย่างไม่ย่อท้อไม่ทอดถอย ไม่ลดละเบื่อง่ายในกิจทั้งปวง แต่ให้ปฏิบัติหน้าที่การงานด้วยความมุมานะ ฝ่าฟันอุปสรรคทั้งหลายจนประสบความสำเร็จ ความเพียรนี้จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจเมื่องานสำเร็จ และยังสอนให้สู้ชีวิต ไม่ถดถอย ท้อแท้ หรือยอมแพ้อะไรง่าย ๆ

7. ความไม่โกรธ หรือ อักโกธะ คือ การไม่โมโหหรือโกรธง่าย ไม่ลุแก่อำนาจ ถึงแม้ในหลายสถานการณ์จะทำได้ยาก แต่ถ้าสามารถฝึกฝน ไม่ให้เป็นคนโมโหง่าย และพยายามระงับยับยั้งความโกรธอยู่เสมอ จะเป็นประโยชน์หลายอย่าง เช่น ทำให้สุขภาพจิตดี หน้าตาผ่องใส ทำให้รักษามิตรไมตรีกับผู้อื่นไว้ได้ อันมีผลให้คนรักและเกรงใจ

8. ความไม่เบียดเบียน หรือ อวิหิงสา คือ การไม่บีบบังคับผู้อื่น รวมทั้งการไม่ใช้อำนาจไปบังคับ หรือหาเหตุกลั่นแกล้งผู้อื่นด้วย และนอกจากไม่เบียดเบียนคนด้วยกันแล้ว ยังไม่ควรเบียดเบียนธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสัตว์อีกด้วย มิฉะนั้น ผลร้ายจะย้อนกลับมาสู่ผู้เบียดเบียนและสังคม อย่างที่เห็นกันทั่วไปที่เกิดภัยธรรมชาติต่าง ๆ ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่มนุษย์ไปเบียดเบียน

ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ไม่เบียดเบียนคนทั่วไป ก็ควรมีความกรุณาแผ่ไปอย่างทั่วถึงด้วย

9. ความอดทน หรือ ขันติ คือ การทนต่อโลก โจรธ หลง ทั้งกายวาจาใจ การทนต่อความยากลำบาก ไม่ท้อถอย และไม่หมดกำลังกาย กำลังใจที่จะดำเนินชีวิต และทำหน้าที่การทำงานต่อไปจนสำเร็จ รวมทั้งไม่ย่อท้อต่อการทำความงามความดี ความอดทนจะทำให้ชนะอุปสรรคทั้งปวงไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ และจะทำให้แข็งแรงขึ้น เข้มแข็งขึ้น

10. ความเที่ยงธรรม หรือ อวิโรธนะ คือ ความยุติธรรม ความรอบคอบ ความถูกต้อง ความหนักแน่น ไม่เอนเอียงหวั่นไหวด้วยคำพูด อารมณ์ หรือลากสักการะใด เป็นการทำอะไรด้วยความรอบคอบ ด้วยความถูกต้อง มิใช่ด้วยความถูกใจ รวมตลอดถึงการยกย่องผู้ประพฤติกิประพฤติชอบ ขณะเดียวกัน ให้นินทาหรือไม่สนับสนุนผู้กระทำความผิด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เรื่อง “ทศพิธราชธรรม” ค้นคืนวันที่ 29

พุดศกิกายน 2550 จาก <http://www.google.com>

ประการแรก ในด้านวัฒนธรรมการปกครอง ดั้งเดิมมีความคิดที่ว่า กษัตริย์เป็นหัวหน้าคอยปกครองรักษาระเบียบของสังคม ในสมัยสุโขทัยจะเห็น ได้จารึก และกัมภีร์ไตรภูมิพระร่วงว่า มีวิวัฒนาการในความเชื่อว่า กษัตริย์จะสามารถนำสังคมไปในทางศีลธรรมขึ้นได้ เพราะกษัตริย์ไม่ใช่มีหน้าที่เป็นผู้ปกครองอย่างเดียว แต่เป็นผู้นำทางศีลธรรมด้วย กล่าวคือ จะบำเพ็ญบารมีจนบรรลุพระโพธิญาณ และชี้แนะทางแก่บุคคลอื่นด้วยความคิดนี้ทำให้สมัยอยุธยาและรัตน โกสินทร์ คำว่า “บารมี” เป็นคำที่ใช้กับพระมหากษัตริย์ และเลยมายังบุคคลสำคัญ

ประการที่สอง ถือว่า ความคิดเรื่องบารมีก่อให้เกิดประเพณีการสวดและเทศน์มหาชาติเป็นต้น

ประการที่สาม ในด้านศิลปะ การบำเพ็ญบารมีของพระโพธิสัตว์เป็นแรงบันดาลใจให้ช่างเขียนภาพประกอบเป็นจิตรกรรมฝาผนังออกในรูปแบบต่าง ๆ ตามความคิดของช่างคิด เรื่องการบำเพ็ญบารมีของพระเวสสันดรในมหาชาติ ยังคงสืบทอดมา มีธรรมเนียมการสวดและเทศน์มหาชาติอย่างใหญ่โต เป็นงานพระราชพิธี มีการแต่งมหาชาติคำหลวงเพิ่มเติม สำนวนกรุงเก่าที่ขาดหายไป รวมทั้งแต่งรายยาวมหาเวสสันดรชาดก สำหรับการเทศน์มหาชาติ ถ้าพิจารณาแล้ว จะเห็นแนวทางสัมพันธ์ระหว่างบารมีในทางพุทธศาสนา (ทศบารมี) และบารมีของพระมหากษัตริย์ กล่าวคือ พระมหากษัตริย์ในประเทศไทยส่วนแต่มีพระราชหฤทัยศรัทธาเลื่อมใสในพระบวรพุทธศาสนา นอกจากจะทรงบำเพ็ญพระราชกุศลหวังผลในทางพุทธศาสนา เช่น หวังพระโพธิญาณ ดังได้กล่าวแล้วในข้างต้น พระมหากษัตริย์ไทยยังต้องยึดหลักปฏิบัติ ที่เรียกว่า ทศพิธราชธรรม หรือ ธรรม 10 ประการ ของพระมหากษัตริย์ ดังนี้

1. ทาน คือ การให้สิ่งของ ให้กำลังกาย ให้กำลังความคิด ให้กำลังปัญญา จำแนกทาน เป็นสองประการคือ วัตถุทาน การให้พัสดุสิ่งของ และธรรมทาน การให้ธรรม คือชี้แจงแสดง โอวาท หรือคำสั่งให้สิ่งของนอกกาย ชั้นกลางให้อวัยวะ ส่วนสูงสุดให้ชีวิต

2. ศิล คือ เจตนาที่จะรักษาภพกรรม วชิกรรม ให้เป็นปกติ เว้นจากประพฤติชั่ว พุจริต ทศพิธราชธรรม เป็นศิลในด้านการปกครอง ก็จะต้องประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายจารีต ประเพณีของบ้านเมือง และหมายรวมถึงศิล 5 ในทางพุทธศาสนาถือว่าผู้ปกครองที่ตั้งอยู่ในศิล ย่อม ทำให้ผู้อยู่ในปกครองอยู่เป็นสุข ไม่เดือดร้อน ศิลจึงจำเป็นสำหรับคนที่อยู่ร่วมกันเป็นหมวดหมู่ สำหรับศิลปารมีนั้น เห็นว่ามุ่งให้ผู้บำเพ็ญรักษาภพ วาจาให้เรียบร้อยเป็นปกติ

3. ขันติ คือ กริยาที่อดทน ต่อ โลกะ โทสะ โมหะ ไม่แสดงกริยาอาชวอันชั่วร้าย ตาม นาง โลกะ โทสะ โมหะ และอดทนต่อทุกขเวทนาอดทนต่อถ้อยคำที่มีผู้กล่าวชู้ไม่เป็นที่ชอบใจ

4. บริจาค หมายถึง การเสียสละเช่นเสียสละประโยชน์หรือความสุขส่วนตน พระมหากษัตริย์หรือผู้ปกครองควรมีธรรมะในการประพฤติปฏิบัติทั้งปวง เพื่อประโยชน์สุขของคนหมู่มาก

5. อาชวะ หมายถึง ความเป็นผู้มีอัธยาศัยซื่อตรง ไม่ประพฤติหลอกลวง หลีกเลียง แอบแฝง คนที่อยู่ร่วมกันเป็นหมู่ ถ้าปฏิบัติไม่ตรงในงานหน้าที่ ไม่ซื่อตรงต่อกันและกัน จะเกิดการแตกร้าง อยู่เป็นสังคมที่สงบสุขไม่ได้

6. มัททวะ หมายถึง ความเป็นผู้อ่อนโยน ไม่ดิ่งคือ มีความอ่อนอ่อน มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ ผู้เจริญ อ่อน โยนต่อบุคคลที่เสมอกันและต่ำกว่า วางตนสม่าเสมอ ไม่กระด้าง กระเดื่องดูหมิ่นผู้อื่น

7. ตบะ หมายถึง ความตั้งใจ กำจัดความเกียจคร้าน และการผัดหน้าที มุ่งทำกิจอันเป็นหน้าที่ที่พึงกระทำ อันเป็นกิจดี กิจชอบ จะต้องมีความเพียร ตบะของพระมหากษัตริย์ หรือ ผู้ปกครอง คือการคุมครองไพร่ฟ้าประชาชน พระมหากษัตริย์จะมีสง่าเป็นที่ยำเกรงของคนทั่วไป พระมหากษัตริย์จะต้องมีความเพียร ทำหน้าที่โดยไม่เกียจคร้าน เทียบได้กับวีริยะบารมี

8. อักโกธะ คือ การทำกริยาที่ไม่แสดง โกรธให้ปรากฏ ไม่ทำด้วยอำนาจความ โกรธ ไม่ทำร้ายผู้อื่น ไม่พยายาทำร้ายคนอื่น แม้จักต้องลงโทษผู้ทำผิดก็ทำตามเหตุผล ไม่ทำด้วยอำนาจ ความโกรธ พระมหากษัตริย์ จะต้องอัธยาศัย ประกอบด้วยเมตตา ไม่ปรารธนาถ่วงอภัยกับผูใด

9. อวิหิงสา คือ การไม่ก่อทุกข์ยากแก่ผู้อื่น ตลอดถึงสัตว์ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น พระมหากษัตริย์ทรงมีอัธยาศัยประกอบด้วยพระมหากรุณา ไม่เบียดเบียนผูใด ทรงปกครอง ประชาชน ดังบิดาปกครองบุตร

10. อวิโรธนะ คือ การไม่ทำผิดทำนองคลองธรรม มีความยุติธรรม ยกย่องคนที่ควรยกย่อง ลงโทษคนที่ทำความผิด

สรุปได้ว่า จากการศึกษาความหมายของทศพิธราชธรรม ของนักวิชาการ สมเด็จพระวชิรญาณวงศ์ พระสังฆราช, พ.อ.อนุชาติ บุญนาค, วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และหน่วยงานข้างต้น ผู้ศึกษาเห็นด้วยกับความหมายของวิรัช วิรัชนิภาวรรณ ที่กล่าวว่า ทศพิธราชธรรมประกอบด้วย 10 ประการ ได้แก่ (1) ทาน (2) ศีล (3) บริจาค (4) ความซื่อตรง (5) ความอ่อนโยน (6) ความเพียร (7) ความไม่โกรธ (8) ความไม่เบียดเบียน (9) ความอดทน และ (10) ความเที่ยงธรรม สำหรับเหตุผลที่ผู้ศึกษาเห็นด้วยกับความหมายของวิรัช วิรัชนิภาวรรณ ดังกล่าว เนื่องจากทศพิธราชธรรมไม่ใช่เรื่องไกลตัวหรือเป็นหลักธรรมของพระราชาหรือผู้นำประเทศเท่านั้น นักบริหารจัดการและสามัญชนก็สามารถยึดถือและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นหนทางไปสู่ความดีงามความสุขความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้เช่นกัน ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงนำความหมายดังกล่าวมาใช้ในการศึกษารั้งนี้

3. แนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการเสริมสร้างการบริหารจัดการของสำนักงานเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

เนื่องจากแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการเสริมสร้างการบริหารจัดการของสำนักงานเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร โดยตรงแทบจะไม่มีหรือน้อยมาก ในที่นี้ผู้ศึกษาจึงนำแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการเสริมสร้างการบริหารจัดการของหน่วยงานอื่นหรือของนักวิชาการอื่นมาเทียบเคียง ดังนี้

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548) เรื่อง “แนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ การประยุกต์ และพัฒนา” ค้นคืนวันที่ 25 มิถุนายน 2550 จาก <http://www.wiruch.com> กล่าวไว้ว่า

ผู้บริหารของหน่วยงานควรประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารจัดการในทิศทางที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยการประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารนั้น มี 10 ประการ ดังนี้

หนึ่ง ต้องเป็นคนสุจริต และไม่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการทุจริตอย่างเด็ดขาด โดยควรละความชั่ว หรือบริหารจัดการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และพยายามแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนอย่างต่อเนื่อง เช่น ไม่เรียกร้องหรือรับทรัพย์สินเงินทอง รับส่วย รับผลประโยชน์ตอบแทนในทางมิชอบ และ ไม่ปกป้องคุ้มครองช่วยเหลือผู้ได้บังคับบัญชาที่ทุจริต

สอง เสียสละประโยชน์และความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม

สาม คำรงค์ตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่อย่างภาคภูมิใจ มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีจรรยาบรรณ โดยควรระลึกและปฏิบัติในลักษณะที่ว่า เกียรติมาก่อน (honor comes first) เงินหรือผลประโยชน์ในทางมิชอบ

สี่ มีไมตรีจิต (courtesy) ซึ่งครอบคลุมถึงการมีมารยาท ความสุภาพ ความเอื้อเฟื้อ มีอัธยาศัย และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ห้า ทำตัวให้เป็นที่ยอมรับ (respect) หรือให้ได้รับความศรัทธาจากประชาชน

หก เป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ และรู้จักพอ

เจ็ด สนับสนุนและยกย่องคนดี พร้อมทั้งดำเนินการกับคนไม่ดี เช่น ไม่ยกย่อง นินทา และประณาม

สำหรับคนดี มีลักษณะดังนี้

1. คนดีจำเป็นจะต้องมีคุณลักษณะจำเพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องซื่อสัตย์ ต้องสุจริต ต้องเสียสละ ต้องรู้จักคำว่าจงรักภักดีทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม และต่อชาติบ้านเมือง ต้องรู้จักคำว่า ตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน นอกจากนี้ ความดีที่อยู่ในตัวของคนดีเท่านั้นยังไม่พอ คนดีดังกล่าวจะต้องดูแลครอบครัวให้มีความซื่อสัตย์สุจริตด้วยถึงจะเป็นคนดีที่สมบูรณ์ ถ้าไม่เช่นนั้นคนนั้นก็จะเป็นคนดีที่ไม่สมบูรณ์ ไม่ดีจริง อีกทั้งการทำความดีนั้น บางครั้งอาจทำในลักษณะปิดทองหลังพระ คือ ไม่บอกให้ใครรู้ ไม่จำเป็นต้องประกาศ หรือไม่ทำความดีเพื่อความเด่นดัง แต่เป็นการทำความดีที่ทำเพราะอยากทำ ทำแล้วภาคภูมิใจ

2. คนดีต้องทำความดีพร้อมกันทั้งกายและทั้งใจ และมีใช้คิดแต่ตัวเองเท่านั้น แต่จะต้องคิดถึงสังคมและรู้จักตอบแทนบุญคุณแผ่นดินด้วย

3. คนดีต้องมีจิตวิญญาณ ซึ่งหมายถึง พลังจิตที่มีอยู่ในตัวบุคคลและช่วยผลักดันให้ประกอบกิจกรรมหรือการแสดงออกที่โดดเด่นเกินมาตรฐานของคนทั่วไป จิตวิญญาณนี้เกิดขึ้นในตัวเราเองได้ หรือว่าอบรมสั่งสอนให้เกิดขึ้นก็ได้

4. คนดีต้องส่งเสริมสนับสนุนและสร้างคนดีด้วยกัน เพื่อให้มีและเกิดขึ้นในบ้านเมืองให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ สำหรับวิธีสร้างคนดี ต้องยกย่องคนดีให้ปรากฏชัดเจน และเผยแพร่ให้กว้างไกล คนดีจะได้มีกำลังใจในการปฏิบัติงาน มีกำลังใจในการทำมาหากิน และรักษาความดีให้ดำรงอยู่ต่อไป ไม่ดีแตก

ส่วนการดำเนินการกับคนไม่ดี มีดังนี้

1. ต้องไม่ยกย่อง นินทา หรือประณามคนไม่ดี
2. ต้องตีแผ่คนไม่ดีให้รู้ว่าเป็นคนไม่ดี
3. ต้องไม่คบหาสมาคมกับคนไม่ดี

4. ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดกับคนไม่ดี

5. ต้องกีดกันคนไม่ดี ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวาย หรือป้องกันไม่ให้เข้าสู่ตำแหน่งที่จะสร้างความเดือดร้อนเสียหายได้

6. พึงระลึกอยู่เสมอว่า ต้องไม่เคารพยกย่องคนไม่ดีที่มีฐานะ ร่ำรวย โดยได้ทรัพย์สินเงินทองมาโดยมิชอบ ทรัพย์สินเงินไม่ใช่ตัวชี้วัดของความดี คนที่ทำไม่ดีบางคนจะไม่ได้รับกรรมหรือถูกลงโทษทาง “กฎหมาย” ซ้ำมาก เช่น ทำผิดขึ้นศาลและกว่าศาลจะลงโทษก็ใช้เวลานาน แต่ผลของการทำชั่วจะเกิดขึ้นในใจของคนประพาศชั่วในทันทีทันใด และจะถูก “กฎหมายสังคม” ถูกสังคมหรือคนทั่วไปดูถูกเหยียดหยาม นอกจากนั้น คนทำไม่ดีจิตใจจะหดหู่ กลัวคนอื่นรู้ กลัวลูกหลานจะเสียชื่อ เข้าลักษณะพวกหน้าขึ้นนอกตรม อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อยกเว้น เฉพาะคนทำชั่วบางคนที่มีความแข็งแรงแรงมากสามารถจะทนต่อการกระทำสิ่งไม่ดีได้ แต่คนไม่ดีพวกนี้ ก็จะต้องเผชิญกับความไม่ดีทั้งทางกายและใจตลอดไป และในที่สุด ก็จะต้องพบกับ “กฎแห่งกรรม” คือ ถ้าทำดีก็ยอมได้ดี แต่ถ้าทำชั่วก็ยอมได้ชั่ว

แปด มีความเป็นผู้เชี่ยวชาญและนำหลักวิชาการมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ และในการพัฒนาระบบราชการ

เก้า บริหารจัดการในลักษณะที่แสดงถึงความเป็นมืออาชีพ (professionalism) ซึ่งหมายถึง รู้จริง มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และสามารถปฏิบัติราชการเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพจริงและชัดเจน

สิบ มิใช่เป็นเพียงผู้นำเท่านั้น แต่เป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำสูง กล่าวที่จะเป็นผู้นำ และกล้าที่จะตัดสินใจ ดังสอดคล้องกับข้อความที่กล่าวว่า A leader without leadership is not a leader สำหรับคนดี มีลักษณะดังนี้

กล่าวได้ว่า การประพาศตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารทั้ง 10 ประการข้างต้นนี้ บางประการเป็นส่วนหนึ่งของ “ทศพิธราชธรรม” หรือหลักธรรมในการบริหารจัดการและในการดำรงชีวิต 10 ประการที่ผู้บริหารหน่วยงานควรยึดถือและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และควรนำมากล่าวไว้ในที่นี้ด้วย ทศพิธราชธรรมนี้ บางคนอาจคิดว่าเป็นของสูง หรือ ไกลตัว ควรจะเป็นเรื่องของ พระราชา หรือผู้นำประเทศเท่านั้น โดยแท้จริงแล้วแม้ทศพิธราชธรรมจะได้ชื่อว่าเป็นหลักธรรมหรือคุณสมบัติที่พระราชาหรือผู้นำประเทศจะพึงปฏิบัติแต่ผู้บริหารจัดการและบุคคลสามัญธรรมดา ก็สามารถยึดถือและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นหนทางไปสู่ความดีงาม ความสุข ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าในชีวิตได้เช่นกัน ทั้ง 10 ประการ

พระราชทานมุนี (2542 : 21-22) ในบทความ เรื่อง “ปาฐกถาธรรม เรื่อง ธรรมกับการเมือง” (พิมพ์เผยแพร่โดย อุดร ดันตีสุนทร ประธานมูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น) ได้

เสนอแนวทางการพัฒนาประเทศชาติและประชาชนของผู้บริหารและประชาชน ได้อธิบายไว้ว่า เราทุกคนเปรียบเสมือนอยู่ในเรือลำเดียวกัน ถ้าเรือล่มเราก็ตายด้วยกันถ้าเรือไปถึงฝั่งเราก็ไปถึงฝั่งด้วยกันทุกคนจะต้องรู้จักหน้าที่ใครเป็นนายเรือ ใครเป็นนายท้าย ใครเป็นช่างกล ใครเป็นต้นหน ใครเป็นคนทำความสะอาด ใครเป็นผู้โดยสาร ซึ่งจะต้องปฏิบัติตาม และประสานงานระหว่างกันและกัน เพื่อเรือจะได้ผ่านพายุไปถึงฝั่งคือความสุขความเจริญของทุกคนตามที่เราปรารถนา

สิ่งที่เราต้องการในเวลานี้ก็คือ ความรัก ความสามัคคีและความเสียสละเพื่อประเทศชาติ ไม่เอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันไม่เห็นแก่ตัวโดยมุ่งกระทำเพื่อประโยชน์แก่ความสุขส่วนตัวและพรรคพวก ให้มองถึงประโยชน์และความสงบสุขของสังคมส่วนรวมตามหลักของพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าท่านทรงดำรงพระชนม์ชีพอยู่เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขของมนุษย์ทั้งหลาย เราทั้งหลายที่เป็นศิษย์ของพระผู้มีพระภาคเจ้า ต้องปฏิบัติตามว่า เราจะอยู่เพื่อประโยชน์เพื่อความสุขแก่เพื่อนมนุษย์ สิ่งใดอันจะเป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่เพื่อนมนุษย์แก่ประเทศชาติ เราจะไม่ส่งเสริมสิ่งนั้นแต่เราจะหาทางปิดกั้นสิ่งนั้น ไม่ให้เจริญงอกงามขึ้นในชาติบ้านเมืองของเรา นี่คือ อุดมการณ์และหน้าที่ของผู้บริหารประเทศชาติและของประชาชน เราทุกคนจึงต้องช่วยกัน ช่วยจนสุดกำลัง อย่าเมินเฉยนั่งดูเฉย ไม่เอาใจใส่ ให้ช่วยกันทำ ช่วยกันคิด ช่วยกันนึก ให้ยื่นเรียงแถวเป็นหน้ากระดาน มีจิตมั่นคงที่จะก้าวไปข้างหน้าในการสร้างสรรค์สิ่งทั้งปวง ให้เกิดความสุขความเจริญแก่ชาติบ้านเมืองของเรา

สรุปได้ว่า จากแนวคิดเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการเสริมสร้างการบริหารจัดการของสำนักงานเขตรักษาพันธุ์ กรุงเทพมหานคร ตามแนวทางทศพิธราชธรรมที่ได้รวบรวมผ่านมานี้ ผู้ศึกษาได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และใช้ในบทที่ 5 อภิปรายผล

4. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมา โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตรักษาพันธุ์

กรุงเทพมหานคร

หัวข้อนี้แบ่งย่อยเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ (1) ความเป็นมา และ (2) โครงสร้างและอำนาจหน้าที่

4.1 ความเป็นมา

4.1.1 ที่มาของชื่อ

"ราชเทวี" เป็น พระนามของสมเด็จพระนางเจ้าสุทิดาฯ มหาราชินี พระราชเทวี ซึ่งเป็นพระนางเธอของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5)

กรุงเทพมหานคร ได้จัดแบ่งพื้นที่เขตพญาไท และตั้งเขตราชเทวีขึ้นตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตพญาไท เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532 โดยกำหนดให้ เขตราชเทวี มีพื้นที่การปกครองรวม 7.725 ตารางกิโลเมตร และมีพื้นที่การบริหารรวม 4 แขวง ประกอบไปด้วย แขวงทุ่งพญาไท, แขวงถนนเพชรบุรี, แขวงถนนพญาไท, และแขวงมักกะสัน ทั้งนี้เพื่อความเหมาะสมกับการปกครอง การบริหาร และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ในการติดต่อใช้บริการของกรุงเทพมหานคร แม้ว่าเขตราชเทวีจะมีพื้นที่ไม่กว้างขวางนัก แต่ถือว่ามีค่าสำคัญเนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ แต่เนื่องจากพื้นที่ของเขตราชเทวีในอดีตเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงทำให้มีโบราณสถานที่มีความสำคัญและความสวยงามของสถาปัตยกรรมแฝงอยู่ท่ามกลางความเจริญของเมืองกรุง และตึกสูงระฟ้ามากมายดังคำขวัญของเขตที่ว่า “นามราชเทวีศรีสง่า ล้ำคุณค่าวังพญาไท อนุสาวรีย์ชัยทหารหาญ ศิลปะ โบราณวังสวนผักกาด เค้นผงาดโบหยดตึกระฟ้า งามจับตาผ้าไหมที่บ้านครัว”

สำนักงานเขตราชเทวี เป็นสำนักงานเขตแรกในการนำระบบ การให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (one stop services) มาใช้ให้บริการ แก่ประชาชน เพื่อการบริการที่มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกรวดเร็ว สำหรับประชาชน

4.1.2 สถานที่ตั้ง และสภาพภูมิศาสตร์

สำนักงานเขตราชเทวี เลขที่ 10 ถนนพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400 เป็นอาคารสูง 10 ชั้น ตั้งอยู่บนที่ดินของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ แม้ว่าเขตราชเทวีจะมีพื้นที่ไม่กว้างขวางนัก แต่ถือว่ามีค่าสำคัญเนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่เขตชั้นในของกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจ แต่เนื่องจากพื้นที่ของเขตราชเทวีในอดีตเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ จึงทำให้มีโบราณสถานที่มีความสำคัญและความสวยงามของสถาปัตยกรรมแฝงอยู่ ท่ามกลางความเจริญของเมืองกรุง และตึกสูงระฟ้ามากมาย อาณาเขตติดต่อ มีพื้นที่ทิศเหนือติดต่อกับเขตพญาไทและเขตดินแดง ทิศใต้ติดต่อกับเขตวัฒนาและเขตปทุมวัน ทิศตะวันออกติดต่อกับเขตห้วยขวาง ทิศตะวันตกติดต่อกับเขตคูสิต พื้นที่ มีประมาณ 7.725 ตารางกิโลเมตร มีจำนวนประชากรทั้งหมด 100,371 คน เป็นชาย 48,956 คน และหญิง 51,415 คน (ข้อมูลประชากร เดือนกันยายน พ.ศ. 2548)

4.2 โครงสร้างและอำนาจหน้าที่

สำนักงานเขตมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานการปกครองท้องที่ การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมอาชีพ การทะเบียน การโยธา การรักษาที่สาธารณะ การพัฒนาผังเมืองเขต การระบายน้ำ การสาธารณสุข การจัดเก็บรายได้ การรักษาความสะอาด การดูแลบำรุงรักษาต้นไม้ การ

ดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษา การควบคุมดูแล โรงเรียนประถมศึกษา การดูแลและรักษาการให้ เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร หรือที่กฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กรุงเทพมหานครตามที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานเขตราชเทวีเป็นเขตหนึ่งในการบริหารงานของกรุงเทพมหานคร โดย แบ่งส่วนราชการดังนี้

ส่วนราชการของสำนักงานเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร

1. ฝ่ายทะเบียน
2. ฝ่ายโยธา
3. ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขาภิบาล
4. ฝ่ายเทศกิจ
5. ฝ่ายปกครอง
6. ฝ่ายรายได้
7. ฝ่ายรักษาความสะอาดสวนสาธารณะ
8. ฝ่ายการศึกษา
9. ฝ่ายการคลัง
10. ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม

นอกจากนั้น ยังมีส่วนราชการที่สังกัดกระทรวง ทบวง กรม อื่น ๆ เช่น

11. สำนักงานสรรพากรเขต
12. หน่วยสถิติเขต

แต่ละหน่วยงานมีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้

1. **ฝ่ายทะเบียน** มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการให้บริการประชาชนเกี่ยวกับการ ทะเบียนราษฎร ทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน ทะเบียนทั่วไป ได้แก่ ทะเบียนครอบครัว และ พิณยกรรม ทะเบียนชื่อตัวชื่อสกุล ทะเบียนมุลนิธิ การทะเบียนมัสยิดอิสลาม และทะเบียนศาลเจ้า การจัดทำบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตลอดจนการดำเนินการแก่ผู้กระทำผิดพระราชบัญญัติ ทะเบียนราษฎร และพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

2. **ฝ่ายโยธา** มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการก่อสร้างซ่อมแซมและปรับปรุง โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และสิ่งสาธารณะประโยชน์ต่างๆ ให้เป็นไปตามงบประมาณ ประจำปี การสำรวจเพื่อวางแผนก่อสร้าง การปรับปรุงระบบระบายน้ำ การบำรุงรักษาคลองและ ท่อระบายน้ำ การป้องกันน้ำท่วม การควบคุมบังคับการหรือปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมาย ว่า ด้วยการควบคุมอาคาร ตรวจสอบ ควบคุม ดูแลรักษาที่สาธารณะ ดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนา

เมือง วางผังปรับปรุงบริเวณเฉพาะแห่งหรือบริเวณที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านระบบสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ตรวจสอบและควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เป็นไปตามมาตรฐานผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร รวมทั้งวางแผนด้านงบประมาณ และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

3. ฝ่ายสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการสุขภาพอาหาร การสุขภาพสถานที่ประกอบกิจการที่เป็นอันตรายแก่สุขภาพ การสุขภาพตลาดและการสุขภาพสิ่งแวดล้อม การสุขภาพทั่วไปให้ได้มาตรฐานทางสุขภาพและถูกสุขลักษณะ การจัดระเบียบหาบเร่ แผงลอย ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข การพัฒนาควบคุมและรักษาสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข กฎหมายว่าด้วยการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง การเผยแพร่ อบรมประชาสัมพันธ์ด้านการสุขภาพและการสาธารณสุข และระงับเหตุรำคาญในที่สาธารณะหรือที่เอกชน การอนุญาตให้ใช้เครื่องขยายเสียง และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

4. ฝ่ายเทศกิจ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการควบคุมดูแลความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองและบังคับการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครและกฎหมายอื่นที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร การวางแผนปฏิบัติงาน การชี้แจงประชาสัมพันธ์ การประสานงานกับข้าราชการตำรวจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคดี และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

5. ฝ่ายปกครอง มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับสารบรรณและธุรการทั่วไป การเงินและพัสดุ การบริหารงานบุคคล การปกครองท้องที่ การประชาสัมพันธ์ การรับแจ้งเรื่องราวร้องทุกข์และอุบัตินัย การป้องกันฝ่ายพลเรือน กิจการอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) การจัดทำแผนพัฒนาเขต งานด้านสารสนเทศ การดูแลรักษาสถานที่และยานพาหนะส่วนกลาง และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

6. ฝ่ายรายได้ มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินการจัดเก็บรายได้ของกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีป้าย และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ เช่น ค่าอากรฆ่าสัตว์ ค่าเช่าทรัพย์สิน ฯลฯ รับแบบแจ้งรายการเพื่อชำระค่าภาษีตรวจสอบขนาดและประโยชน์การใช้สอยของโรงเรือนและที่ดิน ตรวจสอบขนาดและประเภทของป้ายเพื่อประเมินประกอบการประเมินภาษี ติดตามเร่งรัดผู้รับการประเมินภาษีที่ไม่ยื่นแบบตามกำหนด และดำเนินคดีแก่ผู้ค้างชำระภาษีโดยรวบรวมเอกสารส่งกองกฎหมายและคดี รวบรวมและจัดทำสถิติการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียม และการรายงานการจัดเก็บภาษีและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

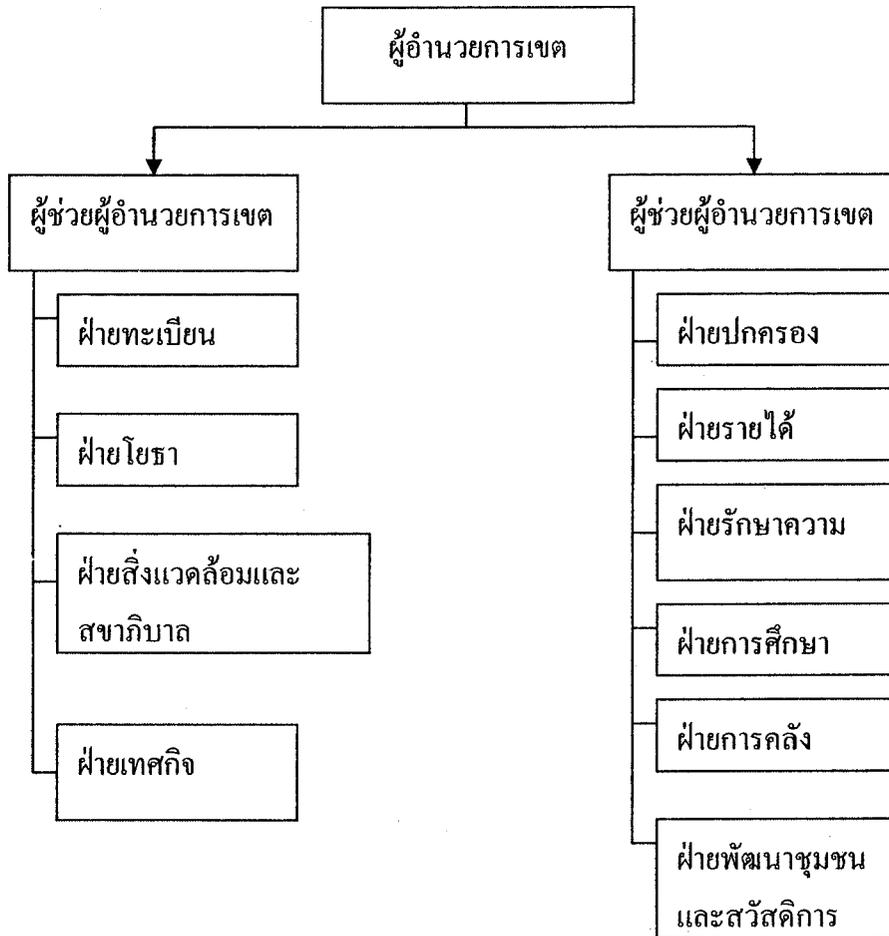
7. ฝ่ายรักษาความสะอาดและสวนสาธารณะ มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย การลดมลพิษและรักษาสภาวะสิ่งแวดล้อม การบริการขนถ่ายสิ่งปฏิกูล การดูแลบำรุงรักษาต้นไม้ให้สวยงามร่มรื่นตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร

และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง การจัดเก็บค่าธรรมเนียมเก็บขยะมูลฝอย และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

8. ฝ่ายการศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ประถมศึกษา พ.ศ. 2523 ได้แก่ สำรองเด็กเพื่อการเกณฑ์เด็กเข้าเรียน ผ่อนผันยกเว้นเด็กเข้าเรียนตาม เกณฑ์ ควบคุมเด็กในเกณฑ์บังคับ ติดตามเด็กขาดเรียน จำหน่ายเด็ก เป็นต้น การขอเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อ สกุล นั้ดเรียน การจัดตั้ง ยุบ เลิก รวมและเปลี่ยนแปลง โรงเรียน การกำหนดชื่อ โรงเรียน งาน กิจกรรมนักเรียนในสถานศึกษา ตรวจสอบโรงเรียน ดำเนินการเกี่ยวกับการข้าราชการของข้าราชการ ครูและลูกจ้างของโรงเรียนและข้าราชการในงานศึกษาธิการ การเลือกตั้ง อนุกรรมการ ข้าราชการ ครู การเลือกตั้งกรรมการคณาจารย์ การนิเทศการศึกษา ประเมินผลการส่งเสริมคุณลักษณะ โรงเรียน งานนิเทศและตรวจสอบ งานสนับสนุนวิชาการ วิจัย งานสนับสนุนวิชาการ วิจัย ประเมินผล โครงการและเผยแพร่งาน งานข้อมูลทางการศึกษา จัดทำรายงานและเผยแพร่การประสานงาน วิชาการระหว่างโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ดำเนินงานศูนย์วิชาการเขต และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

9. ฝ่ายการคลัง มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการดำเนินงานและควบคุมเกี่ยวกับการ รับเงินในสำนักงานด้วยเครื่องแคชรียีสเตอร์ (cash register) และการรับเงินประเภทอื่น ๆ การจัดทำ บัญชีแยกประเภท การจัดทำทะเบียนผลประโยชน์ การเบิกจ่ายเงิน การจัดทำบัญชี การจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ของส่วนราชการต่าง ๆ การจัดทำงบประมาณประจำปี และควบคุมการใช้จ่ายเงินให้เป็นไป ตามวัตถุประสงค์ การจัดทำและตรวจสอบฎีกาเบิกจ่ายและตรวจสอบหลักฐานให้ถูกต้องตาม ระเบียบการปฏิบัติงานตามระบบคอมพิวเตอร์ของกรุงเทพมหานคร และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

10. ฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินการ พัฒนาชุมชนทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม อนามัยและคุณภาพชีวิตในชุมชนแออัดที่ กรุงเทพมหานครกำหนดขึ้น โดยทำเป็นประกาศของกรุงเทพมหานคร ตลอดจนการประสานงาน กับหน่วยงานภายนอกเพื่อให้ความร่วมมือในการพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ในเรื่องที่อยู่ นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของกรุงเทพมหานคร การจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน การปรับปรุง แก้ไขระบบสาธารณูปโภคสาธารณูปการ ส่งเสริมและ สนับสนุนให้มีการรักษาภาวะแวดล้อมภายในชุมชน ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ เพื่อ พัฒนาจิตใจ ส่งเสริมการกีฬา วัฒนธรรม และเสริมสร้างความสามัคคีภายในชุมชน การจัดอบรมให้ คำปรึกษา แนะนำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและความคิดริเริ่มในการพัฒนาชุมชน การ ส่งเสริมอาชีพของประชาชน การส่งเสริมอาชีพเกษตร ปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อการเกษตร และ ปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 2.1 ฟังก์ชันบริหารงานสำนักงานเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร